

Lastige klus: PTA maken voor het vmbo

Een voorbeeld voor het maken van een goed PTA

Het maken van een goed Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) voor de bovenbouw van het vmbo kan een lastige klus zijn. Uit ervaring én uit gesprekken met geschiedenisdocenten blijkt vaak dat niet duidelijk is wat kan of wat mag. Waaraan denk je bij het maken van een PTA?

Jan-Wolter Smit is docent geschiedenis aan SG De Waardenborch in Holten. Als auteur van Feniks en als vmbo-commissielid van de VGN is hij betrokken bij het ontwerpen van PTA's.

Met name beginnende docenten lopen regelmatig tegen onduidelijkheden aan. In overleg met de vmbo-commissie van de VGN en het College voor Examens (CvE) is besloten een sluitend en kloppend PTA te maken. Een voorwaarde voor het ontwikkelen van een dergelijk PTA was dat het CvE de opzet kritisch zou bekijken en het uiteindelijk zou goedkeuren. Het PTA is te downloaden op de website van Kleio. Bedenk wel dat er meer varianten van dit PTA mogelijk zijn.

Verschillende eisen

Bij het maken van een PTA moet met verschillende inhoudelijke eisen en voorkeuren rekening worden gehouden. In de bovenbouw van het vmbo wordt bij de schoolexamens gekozen uit een vijftal onderwerpen: 'Koloniale relatie Nederland en Indonesië', 'Nederland als industriële samenleving', 'De Koude Oorlog', 'Sociale zekerheid en de Verzorgingsstaat' en 'Cultureel-mentale ontwikkelingen in Nederland na 1945'. Daarnaast moet in het programma ruimte gemaakt worden voor de behande-

ling van de beide vaste examenonderwerpen: de 'Staatsinrichting van Nederland' en het 'Historisch Overzicht vanaf 1900'.

In de officiële CvE-termen betekent dit dat de volgende exameneenheden in de bovenbouw van het vmbo getoetst moeten worden: GS/K/1 t/m GS/K/10, GS/V/1 t/m GS/V/9, waarbij K staat voor de kerndelen en V voor de verrijkingsdelen voor de Gemengde Theoretische leerweg (GT) (zie tabel).

Tot slot hechten veel docenten waarde aan het maken van een werkstuk door de leerling of aan het afnemen van een mondeling examen (of aan beide). Zeker gezien het feit dat een vmbo-leerling wellicht met praktische opdrachten op een andere wijze kan laten zien dat hij met geschiedenis kan omgaan. Kortom, om het bovenstaande allemaal in een sluitend en werkbaar programma te krijgen is een hele klus! Een goed PTA kan helpen om het overzicht te krijgen en te behouden.

Wat kan en wat mag?

Sinds het nieuwe examenprogramma (2008) is er voor de docent wat meer ruimte om het PTA naar eigen inzicht in te delen. Zo is het niet meer verplicht om vijf onderwerpen te behandelen, maar moeten er drie de revue passeren. Ook is het toegestaan om onderdelen van de beide eindexamenonderwerpen te toetsen als schoolexamen. Dit biedt de volgende mogelijkheden: in de eerste plaats is de behandeling van het Historisch Overzicht te verdelen over leerjaar drie en vier, wat de druk op het programma vermindert, en de SE-onderwerpen zijn te combineren met de CSE-onderwerpen. Hoe moet je je dat concreet voorstellen? Een van de SE-onderwerpen is 'Nederland als industriële samenleving'. Een van de onder-

delen uit het Historisch Overzicht vanaf 1900 is 'Nederland tussen 1900-1914'. Er zit een bepaalde overlap in beide onderwerpen, onder andere de opkomst van de industrie in Nederland, de sociale kwestie en het ontstaan van vakbonden en politieke partijen. Door beide onderdelen aan elkaar te koppelen, kan in het PTA bij het SE over 'Nederland als industriële samenleving' het volgende komen te staan: *Nederland als industriële samenleving, inclusief het Historisch Overzicht: Nederland tussen 1900-1914.*

Een ander thema dat onderwerpen goed samen laat smelten, is Indonesië. In de theoretische leerweg bevat het Historisch Overzicht drie verrijkingsdelen:

het 'Indonesisch-Nederlands conflict 1945-1949', het 'Midden-Oosten' en de 'Sovjet-Unie onder Lenin en Stalin'.

Het eerste onderdeel sluit naadloos aan op het SE-onderdeel 'de koloniale relatie tussen Nederland en Indonesië', waardoor het volgende ontstaat:

De koloniale relatie tussen Nederland en Indonesië, inclusief het Indonesisch-Nederlands conflict 1945-1949.

Voer je deze koppelingen tussen de verschillende SE- en CSE-onderwerpen consequent door, dan krijg je het PTA zoals dat op de Kleio-site staat. Het CvE heeft kritisch naar dit PTA gekeken en volgens het CvE is de sterke kant ervan dat maar liefst vier onderwerpen behandeld worden, hoewel maar drie van de vijf onderwerpen verplicht zijn. De combinatie van SE- en CSE-onderdelen vindt steeds plaats en ook verrijkingsdelen krijgen de ruimte.

Helder overzicht

Met dit PTA als uitgangspunt en de bovenstaande tips ligt een overzichtelijk document klaar dat de leerlingen en hun ouders een helder overzicht geeft van de stof die de geschiedenisdocent in de bovenbouw van het vmbo behandelt. Tevens is dit een document dat zonder problemen door de onderwijsinspectie zal worden goedgekeurd. ■

Een voorbeeld PTA is te downloaden op www.vgnkleio.nl/kleio.

Verdeling van de examenstof geschiedenis en staatsinrichting GT over centraal examen en schoolexamen. Uit: *Syllabus geschiedenis en staatsinrichting vmbo centraal examen 2012, Utrecht 2010.*

Examenleenheden		GT	CE	moet op SE	mag op SE
GS/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		GT	
GS/K/2	Basisvaardigheden	X		GT	
GS/K/3	Leervaardigheden in het vak geschiedenis en staatsinrichting	X	GT	GT	
GS/K/4	De koloniale relatie Indonesië - Nederland	X		(GT)*	(GT)*
GS/K/5	Staatsinrichting van Nederland	X	GT		GT
GS/K/6	De industriële samenleving in Nederland	X		(GT)*	(GT)*
GS/K/7	Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland	X		(GT)*	(GT)*
GS/K/8	Cultureel - mentale ontwikkelingen in Nederland na 1945	X		(GT)*	(GT)*
GS/K/9	De Koude Oorlog	X		(GT)*	(GT)*
GS/K/10	Historisch overzicht vanaf 1900	X	GT		GT
GS/V/1	Het Indonesisch - Nederlands conflict 1945 - 1949	X			GT
GS/V/2	Nederland en Europa	X			GT
GS/V/3	De verhouding mens - milieu	X			GT
GS/V/4	Ontwikkeling van de gezondheidszorg in Nederland	X			GT
GS/V/5	Verzuiling en ontzuiling in Nederland	X			GT
GS/V/6	Nederland en de Verenigde Staten na de Tweede Wereldoorlog	X			GT
GS/V/7	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	X		GT	
GS/V/8	Vaardigheden in samenhang	X	GT		GT
GS/V/9	Verrijkingsdeel bij historisch overzicht vanaf 1900	X	GT		GT

* NB: Het schoolexamen bestaat tenminste uit drie kerndelen naar keuze van de school, te maken uit: GS/K/4, GS/K/6, GS/K/7, GS/K/8 en GS/K/9